

שופטים פרק י"ג

1) תלמוד בבלי מסכת בבא בתרא דף צא עמוד א

אמיה דשמשון - צלפונית, ואחתיה - נשיין. למאי נפקא מינה? לתשובת המינים.

2) רז"ק שופטים פרק יז פסוק יט

יך מהם שלשים איש - קבלו רבותינו ז"ל כי מותר היה לו ליטמא למתים אף על פי שהיה נזיר כי המלאך אמר נזיר אלהים יהיה הנער ולא נדר הוא עצמו בנזיר ודברים שאמר לו המלאך בפירוש היו אסורים לו יין ותגלח' לפיכך היה מכה בפלשתים ומפשיטם אחר כן

3) רז"ק שופטים פרק יג פסוק ה

והוא יחל - כי השופטים אשר היו לפניו לא היו נלחמים בפלשתים וז"ל דרשו הוחלה שבועתו של אבימלך, דכתיב אם תשקור לי ולניני ולנכדי ואז נלחמו בישראל תחלה או אמר יחל להושיע לפי שלא הושיעם תשועה שלימה:

4) מהרש"א על סוטה דף ט/ב

וצ"ל דבאותו זמן היה נכדו של אבימלך קיים שהשבעה לא היה רק עד נכדו וכן נראה מפירש"י פרק א"ט כ"כ הרד"ק בס' יהושע ע"ש:

5) בשו"ת משכנות יעקב חו"מ סי' ס"א

מבואר להדיא דלולי זאת עדיין היתה קיימת השבעה אף שבדאי בימי שמשון כבר עברו ג' דורות מימי אבימלך דהרי אחרי מות יהושע עד ימי שמשון עברו יותר משלש מאות שנה

6) תורה תמימה הערות בראשית פרק כא (יז)

כתב מהרש"א דאין לפרש שהוא יתחיל להושיע את ישראל מיד פלשתים, דהא כבר כתיב (שופטים י') ויאמר ה' וגו' הלא ממצרים וגו' ומן פלשתים וגו' לחצו אתכם וגו' ואושיעה אתכם מידם, א"כ לא ה' הוא המתחיל, ולכן דרשו והוא יחל מלשון לא יחל דברו, עכ"ל, ור"ל בטלה השבעה שהשביע אבימלך לאברהם מפני שבניו של אבימלך (הפלשתים) פרצו הגדר תחלה והתגרו בישראל. ומכאן מוכח דשנים שנשבעו זל"ז ואחד עבר על השבעה פטור גם השני משבועתו, והפוסקים חקרו בדין זה ולא העירו מכאן. והנה במ"ר כאן אמרו על הפסוק אם תשקור לי ולניני ולנכדי, ג' דורות, עד כאן רחמי האב על הבן, בנו של הבן ובן בנו, וכ"מ בגמרא חולין ס' ב', ולפי דרשא זו בהכרח צ"ל דבימי שמשון ה' חי עוד נכדו של אבימלך, דאל"ה לא ה' צריך לומר הוחלה שבועתו כיון דבלא"ה לא היתה השבעה רק עד ג' דורות, וע' בחא"ג וברש"י חולין שם, וע"ע מש"כ השייך לפ' זה בפ' דברים ב' כ"ג.

7) תלמוד בבלי מסכת ברכות דף טא עמוד א

אמר רב נחמן: מנוח עם הארץ היה, דכתיב (שופטים י"ג) וילך מנוח אחרי אשתו. מתקיף לה רב נחמן בר יצחק: אלא מעתה גבי אלקנה, דכתיב וילך אלקנה אחרי אשתו, וגבי אלישע דכתיב (מלכים ב' ד') ויקם וילך אחריה, הכי נמי אחריה ממש? אלא - אחרי דבריה ואחרי עצתה, הכא נמי - אחרי דבריה ואחרי עצתה. אמר רב אשי: ולמאי דקאמר רב נחמן מנוח עם הארץ היה - אפילו בי רב נמי לא קרא, שנאמר (בראשית כ"ד) ותקם רבקה ונערתיה ותרכבנה על הגמלים ותלכנה אחרי האיש, ולא לפני האיש. אמר רבי יוחנן: אחורי ארי ולא אחורי אשה, אחורי אשה - ולא אחורי עבודה זרה, אחורי עבודה זרה - ולא אחורי בית הכנסת בשעה שהצבור מתפללין.

8) שו"ת ציץ אליעזר חלק ט סימן נ

תשובת ידידי הגרש"א שליט"א על האמור ב"ה. מוצש"ק של פר' בראשית. אושר ושלוש וכ"ט סלה ליד"ע ומכובדי הגאון המפורסם מוה"ר א יהודה ולדנברג שליט"א. אב"ד פעה"ק ירושלים ת"ו.

... נראה שבזמנכם ה' אפשר להזהר מלכת אחורי אשה משא"כ בזמננו הרי אף אם יברח מאחורי אשה ימצא תיכף את עצמו אחורי אשה אחרת, וכמדומה לי שנשים מצויות ברחוב יותר מאנשים

9) במדבר רבה (וילנא) פרשה י ד"ה ה דבר אל

מנוח למה נקרא שמו מנוח שזכה לדבר עמו מלאך והנבואה נקראת מנוחה שנא' (ירמיה נא) ושריה שר מנוחה מלמד שזכה ברוך בן נריה לרוח הקודש כמה דתימא (ישעיה יא) ונחה עליו רוח ה', ואשתו עקרה ולא ילדה מלמד שהיה מחלוקת בין מנוח לאשתו הוא אומר לה את עקרה ולכך אינך יולדת והיא אומרת לו את עקר ולכך לא ילדתי לא היה מנוח עקר וירא מלאך ה' אל האשה מכאן אתה למד שאשתו של מנוח צדקת היתה שזכתה לדבר עמה מלאך ולשום שלום בינה לבין בעלה ולהודיעה שהיא עקרה והיא מונעת ההריון ולא בעלה לכך דבר עמה ולפי שראתה במלאך נקראת שמה צלפוני שהיא פונה במלאך ואין צלל אלא מלאך כמה דתימא (בראשית יט) כי על כן באו בצל קורתיו להלך שהיה לוט צדיק יותר מאשתו באו המלאכים בצל קורתו ולא בצל קורתה ברם הכא שבא המלאך אצלה לפי שהיתה צדקת לכך נקראת הצלל למה נאמר הצלל ולא אמר הצל לפי ששתי פעמים נראה לה לאשה אחת בעיר ואחת בשדה, (שופטים יג) ויאמר אליה הנה נא את עקרה ולא ילדת הודיעה שהיא עקרה ולכך לא ילדה כדי לשום שלום בינה לבין בעלה לפי שהיתה מתרעמת על מנוח בעלה על שלא היתה יולדת (שם) והרית ויולדת בן מכאן ואילך את תקבלי הריון ותלדי בן (שם) ועתה השמרי נא הזהירה שלא תשתה חומץ יין וחומץ שכר וכל משרת ענבים שאלו אינם אלא משמרת ליין כדי שלא יבא הנזיר לשנות יין הנזיר לכך אסרן עליו הכתוב (שם) אל תשתו יין ושכר כמשמעו כמה דתימא מיין ושכר יזיר (שם) ואל תאכלו כל טמא ואין טמא אלא אסור שהתורה הזהירה לנזיר שלא לאכול כלום (שם) מכל אשר יצא מגפן היין כמה דתימא (במדבר ו) וענבים לחים ויבשים לא יאכל מכל אשר יעשה מגפן היין וגו' (שופטים י"ג) כי הנך הרה ויולדת בן מכאן שהיתה השכבת זרע של הלילה שמורה ברחמה שלא פלטתה וכיון שאמר לה המלאך והרית ויולדת בן אותה שעה קבלה הרחם אותה טיפה לשם (שם) ומורה לא יעלה על ראשו כמה דתימא ותער לא יעבור על ראשו למה נקרא שמו של תער מורה שאין השער מתיירא אלא מן תער שהוא מגלחו גילוח של השחתה כמה דתימא ולא תשחית את פאת זקנד (שם) כי נזיר אלקים יהיה הנער מן הבטן גלוי היה לפני הקב"ה ששמשון היה הולך אחר עיניו לפיכך הזהירו בנזיר שלא יהיה שותה יין לפי שהיין מביא לידי זמה ומה בזמן שהיה נזיר הלך אחר עיניו אילו היה שותה לא היה לו תקנה לעולם מרוב שהיה רודף אחר זמה מהו שאמר מן הבטן לקיים מה שנאמר (ירמיה א) בטרם אצרך בבטן ידעתך אבל ברשעים מהו אומר (תהלים נח) זורו רשעים מרחם תעו מבטן דוברי כזב וכה"א (תהלים נא) הן בעוון חוללתי וגו' (שם) והוא יחל להושיע את ישראל מיד פלשתים בו תהיה חלה נבואות יעקב שאמר (בראשית מט) דן ידין עמו וגו' יהי דן וגו' (שופטים יג) ותבא האשה וגו' מראהו כמראה מלאך וגו' מכאן שלא היתה שורה השכינה אלא על בעלי מראה ויאמר לו הנך הרה וגו' אבל מה שאמר לה הנה נא את עקרה לא גלתה לו שלא רצתה לגלות קלקולה כי נזיר אלקים יהיה הנער מן הבטן עד יום מותו היא הוסיפה עד יום מותו לפי שלא ידעה מה שעתידי אבל המלאך שהיה יודע שעתידי הוא לאבד נזירותו על ידי דלילה לכך לא אמר עד יום מותו (שם) ויעתר מנוח אל ה' ויאמר בי אדוני איש וגו' אמר רשב"ל למה נמשלה תפלת הצדיקים לעתר לומר לך מה עתה זה מהפך את התבואה בגורן ממקום למקום כך תפלתן של צדיקים מהפכין מדת אכזריות למדת רחמניות (שם) וישמע אלקים בקול מנוח למה חזר המלאך אצל האשה ולא בא אצל מנוח שלא לפסול דבריו הראשונים שאמר לאשה, ד"א כדי לחבבה בעיניו (שם) ותמהר האשה ותרחץ וגו' מלמד שכל מעשה הצדיקים במהירות (שם) אשר בא ביום אלי אינו אומר היום אלא ביום מלמד שלא נראה המלאך אליה עד למחר לפי שמנוח לא נתפלל עד למחר בתפלת הבקר כמה דתימא (תהלים ה) ה' בוקר תשמע קולי וגו' מלמד שהצדיקים מבררים על מעשיהם (שם) ויאמר אני אני הוא בתחלה ואני הוא בסוף שאיני מחליף בדברי (שם) ויאמר מנוח עתה יבא דברך אמר לו מנוח עד כאן ששמעתי מן האשה והנשים אינם בנות הוראה ואין לסמוך על דבריהן אבל עתה יבא דברך מפיך אני רוצה לשמוע שאיני מאמין בדבריה שמא חלפה בדבריה או פחתה או הותירה, מה יהיה משפט הנער מה נזירות יצטרך הנער לשמור אחר שיוולד (שם) ומעשהו מה תעשה אמו קודם לכן כל הימים שתהא הרה ממנו (שם) ויאמר מלאך ה' אל מנוח מכל אשר אמרתי אל האשה לחלק כבוד לאשה ולחבבה בעיניו

שופטים פרק י"ג

(שם) תשמר על חומץ יין וחומץ שכר ומשרת ענבים אמר לו מכל אשר יצא מגפן היין וגו' (שם) ויין ושכר אל תשת כמשמעו (שם) וכל טומאה לא תאכל כמה דתימא (במדבר ו) וענבים לחים ויבשים לא תאכל (שם) וכל אשר צייתיה תשמר מה שאמר לה ומורה לא יעלה על ראשו (שם) ויאמר מנוח אל מלאך ה' נעצרה נא אותך א"ל מנוח עצורים היינו כמה דתימא (בראשית כ) כי עצור עצר ה' בעד כל רחם ואתה בשרתנו בהרוחה נעשה עמך יום טוב כמה דתימא (במדבר כט) ביום השמיני עצרת תהיה לכם (שופטים יג) ונעשה לפניך גדי עזים שמחתנו ונשמח עמך בגדי עזים לפי שאין שמחה אלא בבשר (שם) ויאמר מלאך ה' אל מנוח אם תעצרני לא אוכל בלחמך אמר לו המלאך אין דרך נביאי ה' לקבל שכר על נבואתם בנביאי שקר מהו אומר (יחזקאל יג) ותחללנה אותי אל עמי בשעלי שעורים ופתותי לחם להמית וגו' אבל בנביאי אמת מהו אומר (מ"ב ה) ויאמר חי ה' אשר עמדתי לפניו אם אקח (שופטים יג) ואם תעשה עולה לה' תעלינה רמז לו המלאך שצריך להעלות עולה לה' על בשורה טובה כשם שעשה אברהם בשעה שא"ל הקב"ה (בראשית יב) לזרעך אתן את הארץ הזאת מיד בנה אברהם מזבח על בשורה טובה שכן כתיב ויבן שם מזבח לה' הנראה אליו ואין מזבח אלא קרבן, (שופטים יג) כי לא ידע מנוח כי מלאך ה' הוא למה נאמר לפי שאשתו אמרה לו (שם) מראהו כמלאך ה' נורא מאד היתה סבורה שהכיר בו מנוח שהוא מלאך ואעפ"כ היה מזמנו לו לאכול שטועה היה כסבור שיש אכילה למעלה לכך נאמר לא ידע מנוח כי מלאך ה' הוא לכך היה מזמנו לאכול אבל אלו היה יודע שהיה מלאך אינו אומר לו שיאכל שבקי היה שאין אכילה למעלה ולמה לא הכיר בו מכאן את למד בשעה שהיו הנביאים הולכים בשליחותו של הקב"ה רוח הקודש שהיתה שורה עליהם היתה נותנה להם אימה בעיני רואיהם שהכל מתיראים מהם שהיו דומים למלאכים, ולמה אכלו המלאכים שבאו לבשר את שרה בהריון וזה לא רצה לאכול לפי שאותם מלאכים כשנתראו תחלה לאברהם כדמות עוברי דרך נתראו לו והוא הכניסם לביתו כמנהגו והזמנים לאכול והם לא רצו לבטל ממנו מנהג האכסנים ואכלו עמו ואחר שאכלו אמרו שליחותן ולא נראה הדבר שיקבלו שכר על שליחותן אבל זה המלאך בתחלה אמר שליחותו ואלו היה אוכל עמו היה נראה כאלו קיבל שכר על שליחותו לכך נמנע מלאכול, (שם) ויאמר מנוח אל מלאך ה' מה שמך לפי שלא הכיר בו שהיה מלאך לכך שאל לו על שמו (שם) כי יבא דברך וכבדנוך א"ל מנוח אמור לי שמך כדי שאשאל באיזה מקום אמצאך בעת שיתקיים נבואתך ונתן לך דורון ואין וכבדנוך אלא מנחה כמה דתימא (במדבר כב) כי כבד אכבדך (שופטים יג) ויאמר לו מלאך ה' למה זה תשאל לשמי אמר לו המלאך אין את צריך לידע שמי שאין סופך שתראני עוד לעולם הה"ד (שם) והוא פלאי על עצמו אמר לו שהוא יהיה מכוסה ממנו שלא יראנו עוד לעולם כמה דתימא (תהלים קלט) פליאה דעת ממני, ד"א והוא פלאי א"ל המלאך איני יודע לומר לך שמי שלפי השליחות ששולח הקב"ה אותנו קורא לנו שם הוי והוא פלאי לפי פליאה ופליאה שעושה על ידינו הוא קורא לנו שם, ד"א והוא פלאי שם שמו המלאך פלאי לפי שליחות הוא בא להזיר את שמשון כמה דתימא כי נזיר אלקים יהיה הנער לכך קרא שמו פלאי כענין שאמר הכתוב איש או אשה כי יפליא וגו'.

10 שכל טוב (בובר) בראשית פרק מט

יז) יהי דן נחש עלי דרך. ברכה זו חלה על שמשון, שהיה משבט דן, והוא שפט את ישראל, והוא החל להושיע ישראל מיד פלשתים [שנא' והוא יחל להושיע את ישראל מיד פלשתים] (שופטים יג ה), מה נחש נוקם ונוטר, שכך אמר לו בוראו, ואיבה אשית בינך ובין האשה בין זרעך ובין זרעה הוא יסופך ראש (בראשית ג טו), אף שמשון היה נוקם ונוטר לפלשתים, כשם שהנחש עומד על הדרכים לשוף ולהכיש עוברי דרכים. כך היה שמשון עושה: שפיפון. למה נקרא שפיפון, על שם ואתה תשופנו עקב (שם שם), ויש אומרים על שהוא שף בטנו בקרקע. והיינו פתן: שפיפון עלי ארח. מה שפיפון זה מלא אף וכעס, כדכתיב חמת תנינים יינם וראש פתנים אכזר (דברים לב לג), אף שמשון היה מלא אף וכעס על פלשתים מכל שבטי ישראל, ומה שפיפון עושה חורין וסדקין בפרשת דרכים. ואורב שם להכיש עוברי ארחות, דכתיב ושעשע יונק על חור פתן (ישעיה יא ח), אף שמשון היה נחבא בשיני הסלעים ובנקרת צורים להכות פלשתים כשעובר בארחות: הנשך עקבי סוס ויפל רכבו אחר. מה שפיפון יוצא מחורו ונושך עקבי סוסים, שכך גזר עליו בוראו לישך בעקב, שנא' ואתה תשופנו עקב (בראשית ג ו), ומפיל בהן ארס ונופלין, רגלי סוס מתעקמות ועגבותיו טחות בקרקע וידיו עומדות פשוטות ורובץ ככלב, ולפיכך ויפל רכבו אחר, אף כך היה שמשון יוצא ומכה בפלשתים הפרשים והרגלים, שנא' ויך אותם שוק על ירך מכה רבה (שופטים טו ח)

11 משך חכמה על במדבר פרק ז פסוק פט

ויאמר לי כו' ואל תאכלי כל טומאה כי נזיר אלקים יהיה הנער מן הבטן עד יום מותו - נצנצה בה רוה"ק, לפי

שאמרה מן הבטן עד יום מותו, לכן לא הזכירה ומורה לא יעלה על ראשו, כי טרם מותו גלחוהו הפלשתים, והמלאך, שאמר ומורה לא יעלה על ראשו, לא הזכיר עד יום מותו. וזה דיוק אמיתי.

12) תלמוד בבלי מסכת זבחים דף קיט עמוד ב

בשלמא למ"ד: זו וזו ירושלים, אבל שילה הוה שריא במות, היינו דכתיב: (שופטים יג) ויקח מנוח את גדי העזים ואת המנחה ויעל על הצור לה', אלא למ"ד: זו וזו שילה, ובמות הוה אסירן, מאי ויקח מנוח? הוראת שעה היתה.

13) רז"ק שופטים פרק יג פסוק יט

ומפליא לעשות - המלאך היה מפליא לעשות בהוצאת האש מן הצור ואכול הגדי והמנחה וכשהאש גדל והעלה להב עלה מלאך ה' כלומר נסתלק מעליהם בלהב:

14) ספר החינוך מצוה קלב

משרשי המצוה, הקדמה, ידוע הדבר בינינו ואצל כל חכם כי ניסים גדולים אשר יעשה הקל אל בני אדם בטובו הגדול לעולם יעשה דרך סתר, ונראים העניינים נעשים קצת כאילו הם בדרכי הטבע ממש או בקרוב לטבע, כי גם בנס קריעת ים סוף, שהיה נס מפורסם, כתוב שם [שמות י"ד, כ"א] ויולך ה' את הים ברוח קדים עזה כל הלילה וישם את הים לחרבה ויבקעו המים, והמשכילים יבינו כי ענין סתר זה למעלת האדון ושפלות המקבל.

ומזה הענין ציונו להבעיר אש במזבח, אע"פ ששם יורד אש מן השמים, כדי להסתיר הנס. לפי הדומה שהאש היורדת לא היתה נראית בירידתה, מן הטעם שאמרנו, חוץ מיום שמיני של מילואים [ויקרא ט', כ"ד] ושל גדעון [שופטים ו', כ"א] ומנוח [שם י"ג, כ'] שהיתה נראית.

15) ויקרא רבה (וילנא) פרשה ח

(שופטים יג) ותחל רוח ה' לפעמו במחנה דן בין צרעה ובין אשתאול מאי בין צרעה ובין אשתאול א"ר שמואל ב"נ מלמד שנטל שני הרים והקישן זה לזה כאדם שנטל ב' צרורות ומקישן זה לזה, רבי יהודה ורבי נחמן רבי יהודה אמר בשעה שהיתה רוח הקודש שרויה עליו היה פוסע פסיעה אחת כמצרעה ועד אשתאול ר' נחמן אמר בשעה שהיתה רוח הקודש שורה עליו שערותיו עומדות והיו מקישות זו לזו כזוג וקולן הולך כמצרעה ועד אשתאול